

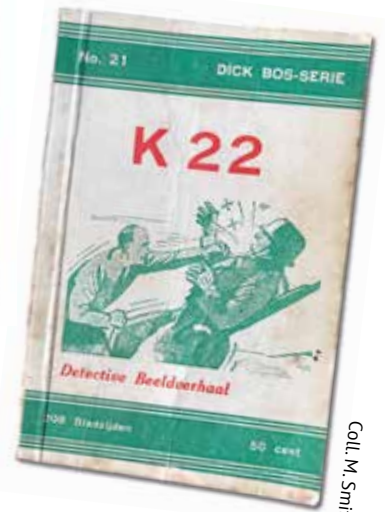
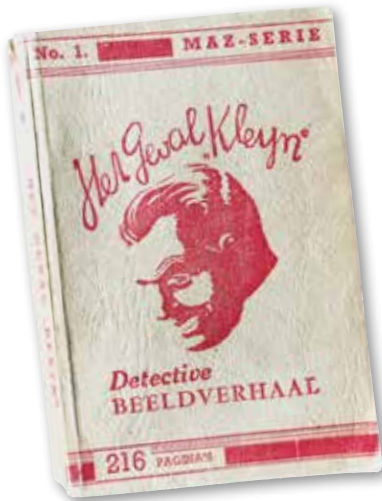

ALFRED MAZURE OVER ZIJN GEESTESKIND DICK BOS

‘Ik denk niet dat een uniform mijn held goed zal staan’

Het geval "Kleijn", Li-Hang, De Raaf, De blauwe diamant en Dr. X zijn titels van verhalen over stripheld Dick Bos. Vooral bij oudere generaties zullen ze ongetwijfeld herinneringen oproepen. De avonturen van de privédetective waren in de oorlogsjaren ongekend populair bij de schooljeugd. Schepper van de Dick Bos-serie was Alfred Mazure. Portret van vrijbouter.

Door Martin Smit

Coll. M. Smit

Alfred Mazure (1914-1974) werd geboren in Nijmegen maar groeide op in Den Haag, waar hij de HBS van het Aloysiuscollege bezocht. Daar

Tekenen leek hem geen enkele moeite te kosten, een opleiding volgde hij nooit

vermaakte hij zijn medeleerlingen met karikaturale tekeningetjes van leraren. Zijn recalcitrante en opstandige houding zorgde er echter voor dat hij enkele maanden voor zijn eindexamen van school werd gestuurd. Het kwam hem niet slecht uit, hij wilde vrij en onafhankelijk zijn. 'Ik was een vrijbouter,' zo zei hij later. Hij nam het besluit te gaan reizen en vooral veel te tekenen. Met een vriend trok hij begin jaren dertig door de Balkan en Noord-Afrika. Hij hield er een getekend dagboek van bij, later gepubliceerd in het tijdschrift de *Haagsche Post*. Hij ging stripverhalen tekenen en wist er een paar te slijten aan enkele regionale dagbladen, onder meer het detectiveverhaal *De Chef*, een voorloper van Dick Bos.

Beeldromans

Tekenen leek hem geen enkele moeite te kosten, een opleiding volgde hij nooit. In de jaren dertig illustreerde hij diverse

Tekening gemaakt door Alfred Mazure in de gaarkeuken in Wassenaar.

meisjesboeken en boekomslagen en maakte hij enkele stripverhalen voor twee Engelse dagbladen. Als freelancer ging hij in 1938 aan de slag voor het populaire geïllustreerde tijdschrift *Weekrevue de Prins*. Hij voorzag feuilletons van tekeningen en maakte cartoons. De hoofdredacteur zag wel iets in een door Mazure voorgestelde 'beeldroman': een spannend verhaal in wekelijkse afleveringen van vier opeenvolgende plaatjes met 'tekstballonnen'. Op 20 juli 1940 verscheen de eerste aflevering van *Het geval "Kleijn"*, een episode uit het leven van Dick Bos, particulier detective, gepubliceerd onder het pseudoniem Maz.

De wekelijkse verschijningsfrequentie haalde echter de vaart uit het verhaal, vond Mazure. Om de plaatjes voor zichzelf te bewaren, knipte hij ze uit en plakte ze in een schriftje, één plaatje per pagina. Daarmee was het idee voor een uitgave als boekje geboren, maar bij *De Prins* zag men er niets in. Uitgeverij Ten Hagen wilde echter de gok wel wagen. *Het geval "Kleijn"* verscheen in 1941 in een oplage van 20.000 exemplaren, 216 pagina's, formaat zeven bij elf centimeter. Na enige tijd bleek echter de helft van de oplage nog op de plank te liggen. Iemand kwam op het idee de boekjes dan maar bij Haagse scholen uit te delen. Een geniaal idee zo bleek: de uitgeverij kon de vraag naar Dick Bos niet bijhouden. Maandelijks verscheen een nieuw avontuur, *Li-Hang*, *De Raaf*, *Texas*, *De lasso* – in oplages van 100.000 tot 150.000. Papierschaarste voorkwam een nog hogere oplage.

Sportschool

Het waren detectiveverhalen met een klassieke opzet, geïnspireerd door schrijvers als Agatha Christie en Edgar Wallace: meerdere verdachten, avontuurlijk speurwerk, eindigend in een verrassende ontknoping. De grootste populariteit kregen de verhalen echter door de nauwkeurig in beeld gebrachte judo- en jiu-jitsugrepen en -worpen, waarmee Dick Bos zich uit penibele situaties wist te redden. In het land werden deze fanatiek door schooljongens nagespeeld. Om aan zijn conditie te werken had Mazure les genomen op de sportschool van judoka Maurice van Nieuwenhuizen. Het gevolg was vaak dat Van Nieuwenhuizen grepen en worpen demonstreerde terwijl Mazure aan de kant driftig zat te schetsen. Ook uiterlijk was de figuur van Dick Bos gebaseerd op Van Nieuwenhuizen.

Dick Bos 9-12, Arbeiderspers, Amsterdam 1972

Alfred Mazure, circa 1970.

Engelse propaganda

De populariteit van Dick Bos was de Duitse bezetter niet ontgaan. In juli 1942, na vijftien deeltjes Dick Bos, kreeg Mazure onverwacht bezoek van twee vertegenwoordigers van de Duitse uitgeverij Ullstein. De heren stelden voor van Dick Bos een SS'er aan het Oostfront te maken, strijdend tegen het communistische gevaar en zwarthandelaren. Ullstein zou voor de vertalingen zorgen en beloofde een oplage van een miljoen. Mazure werd een gouden toekomst voorgespiegeld. Zijn gasten schoven hem een blanco cheque toe, het bedrag mocht hij zelf invullen. Mazure erkende later dat hij enige momenten had getwijfeld, bedrijven als Philips werkten immers ook voor de bezetter. Maar hij antwoordde: 'Ik denk niet dat een uniform mijn held goed zal staan'. Enkele weken later werd uitgeverij Ten Hagen gesommeerd de Dick Bos-reeks te staken. Bovendien moesten de onverkochte exemplaren direct uit de handel worden genomen. Omdat dit de bezetter niet snel genoeg ging, volgde een boete van vijfduizend gulden, ook voor 'verkapte Engelse propaganda' waaraan de uitgever zich met de strip schuldig gemaakt zou hebben.

Speelfilms

Daarnaast was Mazure al jaren een fanatiek amateurfilmer en in het bezit van een professionele 16mm-camera. In plaats van op beeldromans wierp hij zich nu op het maken van korte speelfilms over Dick Bos. Met Maurice van Nieuwenhuizen in de rol van Dick Bos werd met beperkte middelen op geheime locaties gedraaid. In 1942 en 1943 werden vier films gemaakt, gemiddelde lengte tien minuten. Vertoning in bioscopen bleek echter niet mogelijk. Mazure had geweigerd lid te worden van de in het voorjaar van 1942 ingestelde Kultuurkamer en was ook geen lid van de Bioscoopbond.

Al voor de oorlog was film liefhebber Mazure bevriend geraakt met Jan Teunissen, met wie hij de interesse in filmen deelde. Teunissen maakte in 1933 de eerste Nederlandse geluidsfilm Willem van Oranje. In augustus 1940 werd hij lid van de NSB en een jaar later begunstigend lid van de Nederlandsche SS. Hij werd de machtigste man in de Nederlandse filmwereld nadat hij door de Kultuurkamer was benoemd tot leider van het Filmgilde en voorzitter werd van de

Rijksfilmkeuring. Onduidelijk is of Mazure in verband met de vertoning van zijn films nog de hulp van Teunissen heeft ingeroepen. Mazure heeft zich daar nooit over uitgelaten. Na de oorlog zou deze vriendschap Mazure nog lelijk opbreken, toen hem – ten onrechte – verweten werd voor de bezetter te hebben gewerkt.

Een verzetsgroep in Wassenaar, al was het meer een soort Sjors van de Rebellenclub

Bombardement

In de loop van 1942 was Mazure betrokken geraakt bij een verzetsgroep in Wassenaar, al was het meer een soort Sjors van de Rebellenclub, beweerde Mazure later. Zijn camera bleek daarbij echter goed van pas te komen. Later meldde hij zich in Wassenaar ook aan als hulpkracht in een gaarkeuken. Dit werk voor de voedselvoorziening bleek een goeie dekmantel om zich onverdacht te kunnen verplaatsen. De tekeningen die hij er

Foto H. Jansen / Anefo-Nationaal Archief

Oorlogsschade in Den Haag: gevolgen van het bombardement op het Bezuidenhout van 3 maart 1945.

maakte, werden na de oorlog gepubliceerd. Vanaf september 1944 werd vanaf een verrijdbare lanceerinstallatie in het Haagse Bos, Londen bestookt met de V2, het nieuwe Duitse geheime wapen. Vanaf het dak van de kerk in Wassenaar filmde Mazure lanceringen van de raketten. De opnames bereikten Londen en zullen een rol gespeeld hebben bij het plan de installatie door de Engelse luchtmacht te laten uitschakelen.

Dit bombardement op 3 maart 1945 werd helaas een grote mislukking. Door een communicatiefout werd de Haagse wijk Bezuidenhout getroffen, met desastreuze gevolgen. Ruim 500 mensen kwamen om het leven, er waren honderden zwaar gewonden, 3300 huizen waren vernietigd en ruim 30.000 mensen raakten dakloos. Uit het gehavende pand van de NSB wist Mazure met hulp van zijn groep het volledige NSB-filmarchief te ontvreemden. Na de oorlog werd het door het rijk gevorderd. Een dankwoord kon er voor de verzetsmensen niet af, iets dat Mazure nog lang dwarszat.

Huiszoekingen

Het moet een merkwaardige vriendschap zijn geweest tussen Mazure en Teunissen. Was de NSB'er Teunissen op de hoogte van de verzetsactiviteiten van Mazure? Vast en zeker, maar mogelijk woog voor hem de vriendschap zwaarder dan het belang van de bezetter. Verraden heeft hij Mazure niet, integendeel. Omdat Mazure verdacht werd van verzetswerk, doorzocht de politie – in het bijzijn van iemand van de NSB-filmdienst – tot drie maal toe zijn woning. Maar Teunissen had Mazure van te voren getipt, zodat camera en filmmateriaal onvindbaar bleven.

Ook stelde Teunissen direct zijn auto beschikbaar toen Mazure een aan hem toevertrouwde onderduiker, de acteur Adolphe Engers, naar een ander adres moest vervoeren. Na de bevrijding werd Teunissen enige jaren gedetineerd en mocht hij tien jaar lang geen functie in de filmwereld uitoefenen.

Nieuwe verhalen

Tijdens de bezetting was Mazure ondanks het verbod nieuwe Dick Bos-verhalen blijven tekenen, waarvan de eerste zes in 1948 verschenen. Opmerkelijk is K22, waarin Dick Bos -

K22 is zijn codenaam - actief is in het verzet. Met de nodige durf en een flinke portie lef slaagt hij erin de plannen voor een nieuw Duits geheim wapen te pakken te krijgen. Wellicht allesbehalve realistisch, maar de lezer zal het Mazure niet kwalijk hebben genomen. Alle illustraties waren volledig in grijstinten uitgevoerd, symbolisch voor de donkere bezettingsjaren.

Als de uitgave al niet een vorm van wraak was op de bezetter, moet het Mazure ruime voldoening te hebben gegeven, Dick Bos niet als SS'er maar als verzetsman te kunnen neerzetten.

Mazure hoopte na de oorlog zijn films eindelijk in de bioscopen te kunnen vertonen maar de Filmkeuring klasseerde ze alleen geschikt voor 18 jaar en ouder. Ook bleek hij eerder met uitgeverij Ten Hagen een voor hem uiterst ongunstig contract te hebben getekend. Een nieuwe serie Dick Bos zou alleen maar dienen om zijn schulden bij de uitgeverij af te lossen. Gedesillusioneerd verhuisde hij naar Engeland waar hij met diverse stripseries in dagbladen en als schrijver van enkele romans alsnog succesvol werd. Naar Nederland keerde Alfred Mazure niet meer terug. Hij bleef in Londen waar hij in 1974 op 59-jarige leeftijd overleed.

Dick Bos leefde voort. Tussen 2005 en 2015 werden al zijn avonturen nog eens herdrukt in negentien delen met vier boekjes per deel.

Alfred Mazure, circa 1970.

Uit: Stripschrift 29/30, mei-juni 1971

Meer informatie

Over Dick Bos en tekenaar Alfred Mazure verscheen van Rich Thomassen *En Maz creëerde Dick Bos* (Soesterberg 2014). *Stripschrift* no. 29/30 (1971) is geheel gewijd aan Dick Bos.